

CUỘC CÁCH MẠNG TƯ SẢN ANH GIỮA THẾ KỈ XVII

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

Học xong bài này, HS :

1. Về kiến thức

Hiểu được các vấn đề : nguyên nhân bùng nổ, diễn biến, tính chất, ý nghĩa của Cách mạng tư sản Anh.

2. Về kĩ năng

– Hình thành các khái niệm cơ bản : "cách mạng tư sản", "quý tộc mới", "nội chiến", "quân chủ lập hiến".

– Phân tích được vai trò của quần chúng nhân dân đối với thắng lợi của Cách mạng tư sản Anh ; ý nghĩa, tính chất và hạn chế của cuộc cách mạng.

– So sánh điểm giống và khác nhau giữa Cách mạng Hà Lan với Cách mạng tư sản Anh.

3. Về thái độ

Nhận thức được vai trò của quần chúng, tính chất tiến bộ xã hội cũng như hạn chế của cuộc cách mạng Anh để có thái độ đúng đối với một cuộc cách mạng tư sản.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

– Sự phát triển kinh tế tư bản dẫn tới sự bùng nổ cách mạng ở Anh.

– Diễn biến chính và kết quả của cách mạng.

– Ý nghĩa của Cách mạng tư sản Anh (làm rõ vai trò của Cách mạng tư sản Anh thế kỉ XVII đối với lịch sử thế giới).

III – THIẾT BỊ, TÀI LIỆU DẠY – HỌC

– Lược đồ nước Anh thế kỉ XVII.

– Tìm hiểu nội dung kênh hình trong SGK, sưu tầm tài liệu đọc thêm.

IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY – HỌC

1. Giới thiệu bài mới

GV đặt vấn đề : Sau Cách mạng Hà Lan, một cuộc cách mạng khác nổ ra ở Anh. Nguyên nhân bùng nổ và diễn biến của cuộc cách mạng này như thế nào ? Tính chất và ý nghĩa của cuộc cách mạng này ra sao ? Đó là những vấn đề cần tìm hiểu trong bài.

2. Dạy và học bài mới

Mục I – Những tiền đề của cách mạng

1. Sự phát triển kinh tế

– GV hướng dẫn HS đọc SGK và tìm hiểu về sự xuất hiện của quan hệ sản xuất tư bản chủ nghĩa trong lĩnh vực nông nghiệp ở Anh. Điều này làm cho cơ cấu kinh tế thay đổi.

– Sự thâm nhập của quan hệ sản xuất tư bản chủ nghĩa vào nông thôn dẫn tới những thay đổi trong xã hội (GV hướng dẫn HS dựa vào SGK, trình bày các sự kiện, nêu rõ sự phá sản của nông dân – các hiện tượng cụ thể, được trình bày ở phần chữ nhỏ – và sự phát triển của kinh tế tư bản chủ nghĩa).

– GV trình bày về sự phát triển của công nghiệp, thương nghiệp, sự thâm nhập của quan hệ sản xuất tư bản chủ nghĩa...

2. Những biến đổi về xã hội

– GV nhắc lại sự phá sản của nông dân và việc họ phải rời nông thôn ra thành thị bán sức lao động hay di cư ra nước ngoài (đối với HS khá giỏi, có thể nêu và giải thích hiện tượng "cừ ăn thịt người").

– GV hướng dẫn HS tìm hiểu về sự xuất hiện của *quý tộc mới* (biết được nội dung khái niệm này và giải thích vì sao họ khác với quý tộc phong kiến ở một số điểm ?), về phương thức kinh doanh và cả nguồn gốc xuất thân (bao gồm cả quý tộc, thị dân giàu). Họ chống phong kiến song lại dễ thoả hiệp ; họ chiếm hữu ruộng đất, thu tô nhưng nguồn lợi chủ yếu là kinh doanh công thương nghiệp và bị ngăn cản sự phát triển kinh tế tư bản chủ nghĩa. Điều này ảnh hưởng gì đến tiến trình cách mạng ở Anh ?

Về hình *Quang cảnh Luân Đôn thế kỉ XVII*, GV lưu ý HS quan sát phố xá to rộng, nhà cửa san sát, trong đó có một số công trường thủ công lớn, thuê mướn tới hàng nghìn công nhân. Qua đó, HS có thể hiểu được từ giữa thế kỉ XVI, Anh là một trung tâm công, thương nghiệp lớn của châu Âu (ngoài Luân Đôn, còn có một số thành thị khác như Man-chét-xtơ...).

GV đặt câu hỏi : Sự phát triển của quan hệ sản xuất tư bản chủ nghĩa ở nước Anh thế kỉ XVI – XVII dẫn tới hậu quả gì về mặt xã hội ?

Để giúp HS hiểu rõ hơn những mâu thuẫn trong xã hội Anh lúc bấy giờ, GV hướng dẫn các em về nhà lập bảng so sánh về chế độ phong kiến và sự phát triển chủ nghĩa tư bản (nêu những nét đặc trưng cơ bản để thấy sự khác biệt làm nảy sinh mâu thuẫn).

Chế độ phong kiến	Sự phát triển chủ nghĩa tư bản
– Giai cấp cơ bản : phong kiến, nông dân.	– Sự xuất hiện của quý tộc mới, tư sản, công nhân làm thuê.
– Kinh tế nông nghiệp là chủ yếu.	– Quan hệ kinh tế hàng hoá, sản xuất hàng hoá để bán trong và ngoài nước.
– Kìm hãm sự phát triển sản xuất tư bản chủ nghĩa.	– Công nghiệp tư bản phát triển mạnh mẽ, tìm cách thoát khỏi sự ràng buộc của kinh tế phong kiến.

GV đặt câu hỏi : Trong các mâu thuẫn xã hội ở Anh trước cách mạng, mâu thuẫn nào là cơ bản, cần phải giải quyết ? (mâu thuẫn giữa phong kiến với tư sản, quý tộc mới) ? Vì sao ?

Mục II – Diễn biến của cách mạng

Trình bày diễn biến của cách mạng qua 2 giai đoạn (dùng lược đồ) và lưu ý HS mấy điểm chủ yếu :

- Lập niên biểu về các sự kiện.
- Cuộc nội chiến được bắt đầu như thế nào (duyên có trực tiếp) ? Diễn biến ra sao ?

– Vai trò của Ô-li-vơ Crôm-oen (1599 – 1658), đại diện cho quý tộc mới chống phong kiến, có tài tổ chức và chỉ huy quân đội (lập "Đội quân sườn sắt", có tinh thần chiến đấu dũng cảm, được huấn luyện tốt về quân sự, có kỉ luật, đánh bại quân đội nhà vua. Ô. Crôm-oen được tôn làm Bảo hộ công, thiết lập chế độ độc tài quân sự).

Giải thích cho HS hiểu rõ thực chất của chế độ độc tài quân sự là gì ? Vai trò của Bảo hộ công Ô. Crôm-oen.

- Vai trò của quần chúng nhân dân đối với thắng lợi của cách mạng.
- Việc thiết lập chế độ quân chủ lập hiến. Vì sao tư sản và quý tộc mới xây dựng chế độ quân chủ lập hiến ? Thực chất chế độ này là gì ? (so sánh với chế độ quân chủ chuyên chế).

Mục III – Tính chất và ý nghĩa lịch sử của cách mạng

GV cho HS tìm hiểu trong SGK và trả lời câu hỏi : Tại sao cuộc Cách mạng tư sản Anh là cuộc cách mạng tư sản không triệt để ?

Tiếp đó, GV nhấn mạnh ý nghĩa của cách mạng.

3. Sơ kết bài học

GV hướng dẫn HS lập bảng hệ thống kiến thức, với các mục :

- Lãnh đạo cách mạng : tư sản, quý tộc mới.
- Động lực chủ yếu của cách mạng : nông dân, thợ thủ công, tư sản nhỏ...
- Mục tiêu cách mạng : lật đổ chính quyền phong kiến, mở đường cho chủ nghĩa tư bản phát triển.
- Kết quả cách mạng : hạn chế quyền lực của nhà vua, đem lại quyền lợi cho tư sản, quý tộc mới, nhân dân không được hưởng những quyền lợi cơ bản.
- Hướng phát triển : thiết lập nhà nước tư sản, tạo điều kiện cho kinh tế tư bản chủ nghĩa phát triển.

Từ đó, rút ra kết luận : Cách mạng tư sản Anh thế kỉ XVII là một cuộc cách mạng tư sản không triệt để, nhưng có ảnh hưởng đến sự phát triển của lịch sử xã hội loài người trong buổi đầu chuyển từ chế độ phong kiến sang chủ nghĩa tư bản (giải thích nội dung câu nói của C. Mác trong SGK).

4. Gợi ý trả lời câu hỏi và bài tập cuối bài

Câu 1. Tiền đề của Cách mạng tư sản Anh thế kỉ XVII là gì ? (về phát triển kinh tế, mâu thuẫn xã hội).

Câu 2. Lập niên biểu (chọn các sự kiện cơ bản, nêu diễn biến cách mạng qua hai giai đoạn và kết quả của cuộc cách mạng).

Câu 3. GV hướng dẫn HS tìm hiểu về Ô-li-ơ Crôm-oen qua phần tài liệu tham khảo hoặc tài liệu trong thư viện nhà trường.

V – TÀI LIỆU THAM KHẢO

- GV tìm đọc giáo trình lịch sử thế giới cận đại của các trường đại học và cao đẳng sư phạm ; những tài liệu viết về các nhân vật lịch sử (trong *Từ điển Bách khoa Việt Nam* hay các loại từ điển có liên quan).

– Về Ô-li-vơ Crôm-oen

Ô. Crôm-oen xuất thân từ một gia đình quý tộc, cả về phía cha và phía mẹ, tiếp nhận một nền giáo dục rất tốt tương xứng với dòng dõi mình, nhưng không thể nào quen với kiểu lịch sự trong xã hội thượng lưu, mà còn cố tình coi thường nó. Tác phong của ông thô lỗ, đôi khi giống như trò hề, nhưng trong lời nói và cách cư xử có sức mạnh tương xứng với tính cách của ông, gây nên sự sợ hãi, nếu không phải là sự kính trọng... Sự hài hước đôi khi thấy ở ông... Trong tính cách của Crôm-oen phản ánh những nét của đồng bào ông : khinh thị sự ngu dốt, căm thù sự kích động, ghê tởm thói kiêu cách ; nhờ tất cả những cái đó, kết hợp với trí tuệ thiên bẩm và lòng dũng cảm, ông trở thành người đại biểu cho những tư tưởng dân chủ Anh về nhiều mặt.

(Theo : Tài liệu văn học trong giảng dạy lịch sử cận đại
(1640 – 1917), NXB Giáo dục, Mát-xcơ-va, 1978, (tiếng Nga), tr. 22 – 23)